گفت‌وگو با مسعود زارعیان، فیلم‌ساز مشهدی، درباره ساخت مستند «سرزمین ستاره‌ها»

روایتی شیرین از زندگی فعالان قرآنی

نماهایی از نشست صحنه سریال «سرزمین ستاره‌ها»

شکیبا افخمی‌راد

گفت‌وگوی ویژه

مستند «سرزمین ستاره‌ها» به کارگردانی مسعود زارعیان یکی از تولیدات شبکه افق سیماست که از روزهای نوروز ۱۴۰۲ پخشش را در تلویزیون آغاز کرده است؛ مجموعه‌ای به تهیه‌کنندگی علی اصغر سلطانی‌نژاد که سفر علی حبیبی و مهدی حبیبی، دو قاری بین‌المللی قرآن، را به شهرهای مختلف ایران به تصویر می‌کشد. این دو با ماشین آفرود خود به دنبال قاریان و حافظان برجسته چندین شهر و روستا می‌روند و یک روز را با آن‌ها سپری می‌کنند. درواقع مستند «سرزمین ستاره‌ها» قصد دارد که بخشی از فعالیت‌های قرآنی دیده نشده یا کمتر دیده‌شده مردم شهرهای مختلف را روایت کند. پخش فاز اول این مجموعه به تازگی به پایان رسیده و قرار است چند قسمت دیگر نیز تولید شود. مسعود زارعیان، سینماگر مشهدی، درباره این مستند و ویژگی‌هایش در گفت‌وگو با شهرآرا توضیحاتی ارائه کرده که در ادامه پیش‌روی شماست.

ایده ساخت «سرزمین ستاره‌ها» چطور شکل گرفت؟

ایده مرکزی و خطی آن که درباره سفر دو حافظ کل قرآن به نقاط مختلف کشور برای شرکت در جلسات خاص قرآنی و دیدار با اداره‌کنندگان و قاریان و حافظان آن مناطق است توسط خود دو قاری و خانه فیلم عقیق ارائه و در شبکه افق بازطراحی شد. پس از آن، از من دعوت شد تا به‌عنوان کارگردان به پروژه اضافه شوم که من سناریو کار را طراحی کردم و به روایت‌ها شکل دادم.

این مستند چه ویژگی‌هایی داشت که کارگردانی آن را پذیرفتید؟

مهم‌ترین انگیزه من برای پذیرفتن این پروژه کسب تجربه‌ای تازه بود، چون تابه‌حال در این شکل و فرم که نزدیک به فرم «تراول شو» (تولید فیلم در سفر) است کاری نساخته بودم. مستند «سرزمین ستاره‌ها» در سفر شکل گرفته است و همه ویژگی‌های یک سفر و غافل‌گیری‌هایش را دارد. ما باید برای ساخت این مستند با ماشین از شهری به شهر دیگر می‌رفتیم، در اقلیم‌های خاصی قرار می‌گرفتیم و با آدم‌های جدید و متفاوتی روبه‌رو می‌شدیم. این اتفاق برای من چالش خوبی بود؛ ضمن آنکه خود سفر کردن کار جذابی است که در قرآن هم بارها بر آن تأکید شده است. از سوی دیگر مستند دو راوی داشت و من دوست داشتم این نوع مستند را هم کارگردانی کنم.

چطور برای سفر شهرها و روستاها را انتخاب می‌کردید؟

در سال‌های اخیر مردم و فعالان قرآنی شهرهای مختلف که از طریق تلویزیون و کلاس‌های مجازی با دو قاری حاضر در مستند آشنا شده بودند، بارها با این دو تماس گرفته و دعوت کرده بودند که به شهرشان سر بزنند و با حضور در جلسات قرآنی آن‌ها، نقاط ضعف و قدرتشان را گوشزد کنند. درواقع تماس‌های مردم باعث شد برادران حبیبی یک‌باره تصمیم بگیرند برای تکمیل مسیر و تغییر احوالشان و همچنین برای مشاهده و درس گرفتن و انطباق آیات قرآنی با پدیده‌هایی که در سفر برایشان رقم می‌خورد، به نقاط مختلف کشور بروند. ما در مرحله پژوهش سعی کردیم از میان تماس‌هایی که گرفته شده بود به سراغ سوژه‌هایی برویم که قصه‌های متفاوت‌تر و جذاب‌تری دارند و تکراری نیستند.

از گستره شهرهایی که رفتید بگویید!

ما کارمان را از قم که محل زندگی دو حافظ قرآن بود، شروع کردیم، سپس به محل تولد این دو و خانه پدری‌شان در «وسطی کلا»ی شهر آمل رفتیم، از آنجا راهی شهر «دلگان» در سیستان‌وبلوچستان شدیم و بعد به سمت روستای «کشپیری» شهرستان بشاگرد واقع در استان هرمزگان حرکت کردیم. بندر «دیر» در استان بوشهر، روستای «چم‌چنگ» شهرستان سامان، واقع در استان چهارمحال‌وبختیاری، اسفراین و روستای «ابرده» مشهد نیز مقصدهای بعدی ما بودند.

آیا در مسیر ساخت مستند «سرزمین ستاره‌ها» با چالشی هم روبه رو شدید؟

شاید مهم‌ترین چالش ما روایت کردن داستان از زبان دو قاری حاضر در مستند باشد. آن‌ها که پیش از این زندگی کم‌نوسانی داشتند و یک‌باره وارد فضای متفاوتی شده بودند، باید علاوه بر اینکه خودشان می‌بودند، با قصه آدم‌های مختلف همراه می‌شدند تا قصه‌ای کامل پیش روی مخاطب قرار بگیرد. این همراه شدن چالشی برای من بود و باید تلاش می‌کردم که داستان بیرون نزند، شعاری و تکراری نباشد و پیام و مضمون از فرم جلوتر نرود. یکی دیگر از چالش‌های ما کمبود وقت بود. به‌طور معمول طراحی مجموعه‌هایی همچون «سرزمین ستاره‌ها» حدود شش ماه تا یک سال زمان می‌برد، اما ما همه این فرایند را باید در یک ماه انجام می‌دادیم. این درحالی است که برخلاف مستندهایی مانند «ایرانگرد» که در آن تیم تولید با پرواز به شهرهای مختلف می‌رود، ما همه مسیر را با ماشین می‌رفتیم و در واقع دوربین روی ماشین آفرود جابه‌جا می‌شد. این روند خطرات بسیاری داشت و از همه مهم‌تر زمان ما را می‌گرفت. از طرفی شرایط آب‌وهوایی هم دائما تغییر می‌کرد و ما باید وضعیت گروه پانزده‌نفره‌مان را مدیریت می‌کردیم تا برای کسی اتفاقی نیفتد، چون اگر کسی مریض می‌شد و حادثه‌ای برایش رخ می‌داد، بی‌تردید کار ما قفل می‌شد.

شما پیش‌ازاین هم ساخت مستند سریالی را تجربه کرده بودید. به نظرتان این نوع مستند از لحاظ تأثیرگذاری و ارتباط گرفتن با مخاطب با مستندهای تک‌قسمتی چه تفاوتی دارد؟

مستند سریالی معمولا برای قاب تلویزیون یا شبکه نمایش خانگی آماده می‌شود و نسبت به مستندهای تک‌قسمتی مخاطب عام‌تر و بیشتری دارد. درواقع مستند سریالی به مخاطب فرصت می‌دهد تا به سوژه‌ها، راوی‌ها و شخصیت‌های اصلی فیلم نزدیک شود، با آن‌ها انس بگیرد و در ادامه با ایشان زندگی کند؛ ازاین‌رو برای او جذاب‌تر نیز هست. اما در مستندهای تک‌قسمتی این اتفاق رخ نمی‌دهد و درنهایت نود دقیقه فرصت هست تا مخاطب با سوژه آشنا شود. این موضوع برای سینمای داستانی و سریال‌ها نیز وجود دارد. یعنی تعداد مخاطبان سریالی که خوش ساخت باشد به‌طور قطع از یک فیلم سینمایی بیشتر است؛ چون وقتی کمیت بیشتر می‌شود، فرصت بیشتری برای ارتباط گرفتن با مردم به‌وجود می‌آید. برای مثال فیلم «مرد بازنده»، ساخته محمدحسین مهدویان، را اگر با سریال «زخم کاری»، دیگر ساخته این کارگردان، مقایسه کنیم، می‌بینیم تعداد مخاطبان سریالش بیشتر است. همین اتفاق برای فیلم «چند مترمکعب عشق» و سریال «پوست شیر»، از ساخته‌های برادران محمودی، هم صادق است. آیا این موضوع به این معنی است که «چند مترمکعب عشق» اثر ضعیفی است؟ خیر، بسیار هم فیلم خوب و باکیفیتی است، اما مردم سریال را بهتر و بیشتر دنبال می‌کنند و بیشتر دوست دارند.

بازخوردهایی که از پخش مستند «سرزمین ستاره‌ها» گرفتید چطور بود؟

بازخوردها تاآنجایی که من پیگیری کردم، مثبت بود. فقط دوستانی که فنی‌تر و سینمایی‌تر هستند درباره تدوین قسمت اول آن نکاتی را بیان کردند. البته تدوین کار در یک شب انجام شد و من هم فرصت نداشتم اثرگذاری بهتری داشته باشم، ولی در مجموع نظر همه بزرگواران و عزیزانی که با من صحبت کردند، به‌ویژه درباره کارگردانی و تصویربرداری مثبت بود. البته ما ضعف بزرگی در حوزه اطلاع‌رسانی داشتیم و به‌نظرم می‌شد تیم تولید و تهیه‌کننده خیلی بیشتر از این‌ها برای مستند «سرزمین ستاره‌ها» اطلاع‌رسانی کنند و تیزرها و خبرهایش را در فضای مجازی و رسانه‌ها منتشر کنند تا مخاطبان بیشتری از پخش این برنامه مطلع شوند. خیلی از مخاطبان ما بعد از قسمت چهارم یا پنجم مجموعه را دنبال و گلایه کردند که چرا زودتر اطلاع‌رسانی نشده است. به نظر من اگر اطلاع‌رسانی بهتری رخ می‌داد، مستند «سرزمین ستاره‌ها» ظهور و بروز بیشتری می‌داشت، اما امیدوارم تکرارش و در ادامه مسیرش موفق‌تر باشد.

سینمای مستند بیش از پیش به قصه‌های کمتر شنیده‌شده فعالان قرآنی بپردازد تا بتوانیم فاصله این مفاهیم و معارف را با عامه مردم کمتر کنیم. ما به نوبه خود تلاش کردیم روایتی جذاب و منسجم را در زمینه مفاهیم قرآنی ارائه کنیم

آیا این مستند ادامه خواهد داشت؟

هشت قسمتی که پخش شد فاز اول تولید ما را تشکیل می‌داد و قرار است تولید پنج قسمت دیگر هم در آینده صورت بگیرد. در حقیقت تا به امروز هیچ کاری در حوزه قرآن در این سبک و سیاق ساخته نشده است و بعید هم می‌دانم که حالا حالاها ساخته شود، اما امیدوارم آثار بیشتری در این حوزه تولید شود. به‌نظر من لازم است که سینمای مستند بیش از پیش به قصه‌های کمتر شنیده شده فعالان قرآنی بپردازد تا بتوانیم فاصله این مفاهیم و معارف را با عامه مردم کمتر کنیم. ما به نوبه خود تلاش کردیم روایتی جذاب و منسجم را در زمینه مفاهیم قرآنی ارائه کنیم؛ تلاشی که از یک طرف برای رفع مهجوریت قرآن و از طرف دیگر برای نمایش فعالیت‌های عظیم و پرتعداد قرآنی مردم در اقصانقاط ایران بود؛ مردمی که به سختی زندگی خود را می‌گذرانند و دستشان خالی است، ولی دست از وظیفه و عقایدشان نکشیده‌اند و شاید چندبرابر بیشتر از بسیاری از آن‌ها که در شهرها شرایط مساعدی دارند، فعالیت قرآنی انجام می‌دهند.

ایستگاه خبر

تکمیل پردیس تئاتر شهر مشهد تا ۲ سال دیگر

معاون فرهنگی و هنری سازمان اجتماعی فرهنگی شهرداری مشهد از تصویب حدود ۱۵۰ تا ۲۰۰ میلیارد تومان اعتبار در بودجه ۱۴۰۲ برای پروژه پردیس تئاتر شهر مشهد خبر داد و گفت: قطعا این رقم برای تکمیل پروژه کافی نیست و با توجه به حجم عملیات تکمیل آن حداقل دو سال دیگر زمان می‌برد. یوسف اسماعیل‌زاده در گفت‌وگو با ایسنا درباره آخرین وضعیت پروژه تئاتر شهر مشهد اظهار کرد: اعضای شورای شهر برای بازسازی تئاتر شهر مشهد اعتباری مصوب کردند. با پیگیری‌های انجام‌شده، این اعتبار در بودجه امسال مصوب شد تا ساخت تئاتر شهر ادامه پیدا کند. در نوع بهره‌برداری و نحوه مدیریت نیز باید با شورا، مدیریت شهری و دستگاه‌های فرهنگی به تفاهم برسیم. وی درباره مشارکت بخش خصوصی گفت: ما مشتاقیم بخش خصوصی سرمایه‌گذاری کند، اما معمولا بخش خصوصی در این حوزه‌ها سرمایه‌گذاری سنگین نمی‌کند و این نوع سرمایه‌گذاری‌ها توسط مجموعه‌های فرهنگی برای حمایت از فعالیت‌های فرهنگی انجام می‌شود. معاون فرهنگی و هنری سازمان اجتماعی و فرهنگی شهرداری مشهد افزود: بخش خصوصی ممکن است به‌عنوان مشارکت کننده وارد شود، به‌عنوان مثال مجموعه عمرانی حوزه هنری اعلام آمادگی کرده و ممکن است در ایام پیش‌رو اقداماتی نیز انجام دهد، اما اکنون شهرداری این پروژه را مدیریت می‌کند. وی بیان کرد: تلاش ما این است که این فضا را به یک مرکز فرهنگی با رویکرد هنر انقلاب تبدیل کنیم، اما اینکه این مجموعه در آینده به چه‌نحوی بهره‌برداری شود، مبحثی است که در پایان پروژه بررسی خواهد شد.

اخبار هنری مشهد

«گم»، نمایشی بدون دیالوگ در مشهد

پرفورمنس «گم» به نویسندگی و کارگردانی احسان دبیر از ۲۷ اردیبهشت ماه، ساعت ۱۸ در تماشاخانه «شمایل» مشهد روی صحنه می‌رود. این نمایش که بر پایه و اساس هنر بدن است، به مدت پنجاه دقیقه در مضمون اجتماعی تولید شده است. احسان دبیر با بیان اینکه پرفورمنس یا تئاتر بدن کاملا بدون دیالوگ است و داستان را بدن بازیگر روایت می‌کند، اظهار کرد: داستان نمایش ازاین‌قرار است که شخصی معشوقه خود را از دست می‌دهد و دچار فراموشی می‌شود و نمی‌داند که معشوقه‌اش را داخل کدام‌یک از خاطراتش گم کرده است.

۲ اثر از مشهد در جشنواره تئاتر رضوی

دو نمایش از مشهد به بخش صحنه‌ای شانزدهمین جشنواره ملی تئاتر رضوی راه یافتند. به‌گزارش شهرآرا، تئاترهای «آهوان» به کارگردانی محمد جهان‌پا و «ترمز اضطراری» به کارگردانی بهاره فاضلی‌راد از مشهد همراه با دوازده نمایش دیگر برای حضور در بخش صحنه‌ای انتخاب و به دبیرخانه جشنواره تئاتر رضوی معرفی شدند. شانزدهمین جشنواره ملی تئاتر رضوی از یکم تا پنجم خردادماه در تبریز برگزار می‌شود.

اثر فیلم‌ساز مشهدی در راه آمریکا

فیلم کوتاه «چپ‌دست» در جشنواره «دِدسنتر» آمریکا که مورد تأیید آکادمی اسکار است، رقابت می‌کند. به گزارش ایلنا، فیلم کوتاه «چپ‌دست» به نویسندگی و کارگردانی نسرین محمدپور، فیلم‌ساز مشهدی به بخش مسابقه بیست و سومین جشنواره بین‌المللی فیلم «دِدسنتر» در اوکلاهمای آمریکا راه یافت و در کنار سه فیلم کوتاه ایرانی دیگر به رقابت می‌پردازد.

چارسوق هنر

«از این به بعد» روی آنتن شبکه نسیم

مجموعه «از این به بعد» به کارگردانی آرمین قاسم‌زاده یک اثر نمایشی است که با محور افزایش دانش حقوقی و قضایی مردم روی آنتن شبکه نسیم می‌رود. به گزارش صبا، در این مجموعه بازیگران مختلفی به ایفای نقش می‌پردازند که از جمله آن‌ها می‌توان به زنده‌یاد شهرام عبدلی که پیش‌ازاین در این سریال بازی کرده بود، اشاره کرد. از دیگر بازیگران این مجموعه می‌توان به رضا بنفشه‌خواه، سیروس همتی، گیتی معینی و آرش نوذری اشاره کرد. «از این به بعد» هفته‌ای سه روز، یعنی شنبه، یکشنبه و دوشنبه ساعت ۲۰ روی آنتن شبکه نسیم می‌رود.

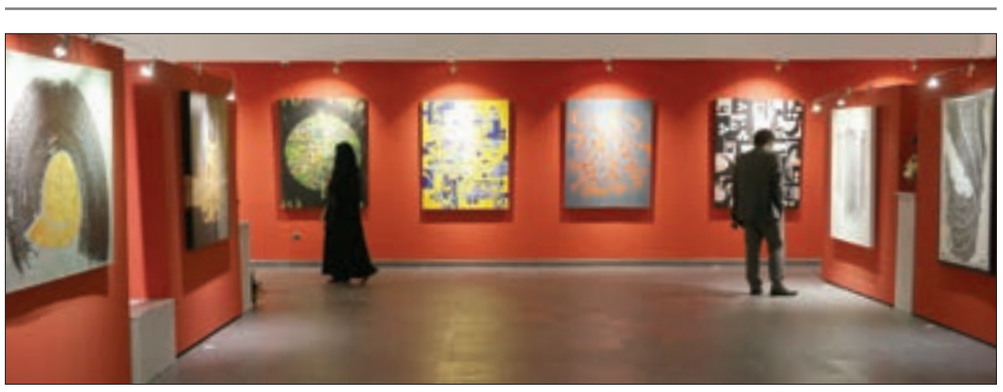
دلربایی حروف و اعداد بر بوم نقاشی خط

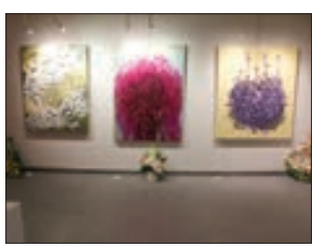
گفت‌وگو با کاظم خراسانی، به بهانه برگزاری نمایشگاه گروهی «بی کرانگی تکرار»

ریحانه موسوی

گزارش خبری

نمایشگاه آثار نقاشی خط گروهی از هنرجویان کاظم خراسانی، هنرمند برجسته اهل فردوس، با عنوان «بی کرانگی تکرار» عصر شنبه، ۱۶ اردیبهشت ماه، در نگارخانه رضوان گشایش یافت. تنوع شیوه‌های کار در این نمایشگاه نشان از علاقه هنرجویان این هنرمند بنام به نقاشی خط دارد. در این نمایشگاه نیلوفر حکیمیان، مریم اعتمادی، صابر بکائیان، عسل قاسمی، عاطفه خسروی، سید احمد حسینی ابریشمی، مجید عبدا...پور، فرزانه صبور ملکی، هانیه رفعتی، صبا خردمند، زهرا دهقان، کتایون روزبهی، ریحانه رحیقی، زهرا حسینی، فاطمه یادگاری، راحله کافی، مژگان کمالی، بهناز صولتی، مریم نصرتی، پرستو سلامت، فاطمه صادقی، جواد صابری خوشخو، نورالسادات حسینی، روحا...اصغری و سمانه ابراهیم‌پور آثارشان را به نمایش گذاشته‌اند. این نمایشگاه تا پنجشنبه، ۲۱ اردیبهشت، ادامه خواهد داشت و علاقه‌مندان می‌توانند در دو نوبت زمانی یعنی ساعت ۹ تا ۱۳ و ۱۷ تا ۲۰ برای بازدید آثار مراجعه کنند.

عکس: حدیث فقیری، شهرآرا

جایگاه ویژه هنر نقاشی خط

کاظم خراسانی در حاشیه برگزاری این نمایشگاه در گفت‌وگو با شهرآرا گفت: عنوان «بی کرانگی تکرار» را براساس تکرار حروف بر روی این نمایشگاه گذاشته‌ایم. این هنرمند که فارغ‌التحصیل دکتری پژوهش هنر است، نقاشی خط را گونه‌ای از نقاشی می‌داند که در آن از حروف، کلمات و اعداد به‌مثابه عناصر بصری در یک اثر غالبا انتزاعی بهره گرفته می‌شود و معتقد است ما در این هنر به‌دنبال خط، خوانش و خوش‌نویسی نیستیم، بلکه اثر نقاشی خلق کرده‌ایم.

او تصریح می‌کند: این نمایشگاه براساس فراخوانی که در ماه گذشته به هنرجویان دادیم برگزار شد، ۸۰ درصد آثار موجود در آن طی ۱۰ روز گذشته خلق شده و تعداد کمی از آن‌ها ممکن است مربوط به قبل باشد. خراسانی که نمایشگاه‌ها و کارگاه‌های بسیاری در داخل و خارج از کشور برگزار کرده است، بیان می‌کند: ما همه هنرجویان شرکت کننده در این نمایشگاه را از نظر تکنیک و ابعاد کار آزاد گذاشته‌ایم تا آثارشان را به دلخواه خود خلق کنند. این افراد از دوره‌های آموزشی مختلف بوده‌اند و تعداد زیادی از آن‌ها در کلاس‌های خط کوفی نوین شرکت کرده‌اند، به همین دلیل رویکرد آثار آن‌ها براساس این خط است.

نقش‌مایه‌های هنرهای ایرانی

او که مؤلف چند جلد کتاب است و مقالات علمی پژوهشی زیادی نگاشته است، اظهار می‌کند: در این نمایشگاه ۲۵ هنرمند آثار خود را ارائه کردند و ما با همین گروه حدود سه ماه پیش دو نمایشگاه در کشور امارات متحده عربی، شهر دوبی برگزار کردیم که تعداد شایان توجهی از آثار فروخته شد و ماحصل آن بسیار خوب بود. کاظم خراسانی جایگاه هنر نقاشی خط را از لحاظ اقتصاد هنر در رأس هنرهای تجسمی دانست و ادامه داد: ما در گالری‌ها و حراجی‌ها مشاهده می‌کنیم که بیشتر آثار نقاشی خط فروش خوب و جایگاه ویژه‌ای دارند. دلیل این موضوع آن است که هنرمند نقاشی خود را با زبان و بیان نقاشانه‌ای ارائه می‌دهد و از حروف، اعداد و کلماتی استفاده می‌کند که می‌توانند به‌عنوان عناصر هویتمند ایرانی در آن اثر، جذابیتش را دوچندان کنند. او با بیان اینکه هنر نقاشی خط روزبه‌روز در حال گسترش است و جایگاه خود را دارد، خاطرنشان کرد: بیشتر نقاشی‌های ما به سبک کوفی است و اثری به سبک ایرانی نداریم. امپرسیونیسم، رئالیسم و امثال این‌ها در حال کار شدن است که جزئی از سبک‌شناسی هنر اروپاییان است و از قرن ۱۸ به بعد نام‌گذاری شده است. براین اساس ما چیزی به نام سبک نداریم؛ به همین دلیل مکتب سقاخانه‌ای هم‌زمان و بعد از هنر مدرن در دنیا شکل گرفت و باعث شد مقداری از نگاهی که اروپایی‌ها و غربی‌ها به هنر شرق داشتند در آثار بنا نهاده شود و سبب شد نقش مایه‌های هنرهای ایرانی وارد آثار نقاشی شود که در این میان نقاشی خط هم رنگ و بوی بیشتری گرفت.